SIAŬBIT THE SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik

The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U. S. A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1969, Sakavik-Krasavik Nr. 68 (h. 12) March-April, 1969

DZIELA ŚVIATA VIALIKODNIA REDAKCYJA ŽADAJE VIASIOŁAHA ALLELUJA!

DZIELA BIEŁARUSKAHA NARODNAHA ŚVIATA PRAHAŁAŠEŃNIA NIEZALEŽNAŚCI BIEŁARUSI, REDAKCYJA "SIAŬBITA" PIERASYŁAJE ŬSIM ČYTAČOM PAŽADAŃNI ŠČAŚLIVAJ, DA ŚPIEŠNAJ PRACY NA NIVIE NACYJANALNAJ I U ŽYĆCIU ASABISTYM!

Z Umieršych Paŭstańnie Pana Jezusa

"Niama Jaho tut, bo z umieršych paŭstaŭ, jak pradvieściŭ.
(Mt. 28, 6).

"Uračystaść panad usie uračystaści — heta z Umieršych Paŭstańnie Pana našaha i Zbaviciela Jezusa Chrystusa". Hetak čytajem u romanskim Martyrologium. Sapraŭdy, heta jość najcudniejšaja uračystaść, prynosiačaja najbolšuju radaść i ahałašajučaja śvietu poŭnaje abažańnie Pana Jezusa, abažańnie całaj Jahonaj ludzkoj natury — adnolkava ciełu i dušy. Heta jość najbolšy dokaz Jahonaha Božestva, bo z umieršych paŭstaŭ ułasnaju mocaju, "jak byŭ pradvieściŭ. Heta jość całaja istota i źmiest chryścijanstva, katoraja staić abo upadaje z hetaj praŭdaj. "Bo, kali Chrystus nie paŭstaŭ z umieršych, daremnaje našaje pradkazańnie, daremnaja jość i viera vašaja", słušna kaža Apostał Narodaŭ" (1 Kor. 15,14). Dziela taho zatrymajemsia nad rečaistnaściaj i praŭdzivaściaj z Umieršych Paŭstańnia Jezusa Chrystusa.

Pan Jezus rečaistna z Umieršych Paŭstaŭ. Pierad usim upeŭnivaje nas šv. Piśmo, katoraje ścvierdžaje usiej peŭnaściaj ab Jahonaj śmierci, a paśla ab Jahonych ukazyvańniach: Magdalene (Mk. 16, 9 nn.), inšym žančynam (Mt. 28, 9), Piotru (Łuk. 24, 34), dvaim vučniam u darozie da Emmaus (Mk. 16, 12), Apostołam zybranym u Viačerniku biez Tomaša (Jan., 20, 19), Apostołam i Tomašu (20, 26,) Apostołam pry voziery Genezaret (Jan., 1, 1-20) a "na apoški vidziali Jaho adnačasna bolej piacisot" (1 Kor. 15, 6). Kali ukazyvaŭsia Pan Jezus, hutaryŭ z Apostołomi, dazvalaŭ Jaho datykać, a navat ułažyć palec da rany boku, jeŭ ź imi pažyvy i ustanaŭlaŭ śviatyja sakramenty.

Ab z Umieršych Paŭstańni Pana Jezusa śviedčyli Anioły, katoryja žančynam kazali: "Nia bojciesia, vy šukajecie Jezusa, katory byŭ ukryžavany. Niama Jaho tutaka, bo z umieršych paŭstaŭ, jak pradskazaŭ. Uspomnicie jak vam kazaŭ, kali byŭ u Galilei, treba, kab Syn Čałavieču byŭ vydany u ruki hrešnikaŭ i byŭ ukryžavany, a treciaha dnia z umieršych paŭstaŭ (Łuk. 24, 5-6). Ab hetym fakcie śviedčyli takož žančyny: "Pryšła Maryja Magdalena, aznajmlajučy vučniam: "Vidzieła Pana i hetak mnie skazaŭ" (Jan. 20, 18). Śviedčyli usie Apostoły, katoryja piarviej sumnievalisia, a paślej ahałašali z umieršych paŭstańni usiamu śvietu: "Apostoły ź vialikaj mocaj śviedčyli ab z umieršych paŭstańni Pana Jezusa" (Dz. Ap. 4, 33). Siońnia z umieršych paŭstańnie Chrystusa paćvierdžaje uvieś chryścijanski śviet.

X. Dr. Prof. M. S.

U ITALII PAMIER PADRE PIO, ŚCIPŁY MANACH I STYGMATYK

Padre (ajciec) Pio, syn biednych rallejnikaŭ, nazyvaŭsia Fracesco Torgione. Ukazalisia u jaho rany na rukach, nahach i boku 20 vieraśnia 1918 hodu. Mima užyvańnia lekaŭ, jany nie hailisia. Praz miljony ludziej byŭ uvažany za śviatoha. Prasili jaho malitvaŭ šmatlikija asoby. U New Yorku zyrhanizavałasia z 10-ci asobaŭ biuro dziela administracyi achviaraŭ, jakija składali ludzi, prosiačy jahonych malitvaŭ. Padobna, byli navat uzdaroŭlenyja. Padre Pio nie braŭ hrošaj dla siabie, ale žadaŭ, kab za ich vybudavali balnicu. U 1956 hodzie achviaradaŭcy złažyli dva z pałavinaj miljonaŭ dalaraŭ i vybudavali balnicu na 500 łožkaŭ.

U padobnych vypadkach Vatykan pastupaje aściarožna. Aficyjalna nie uznaŭ stygmataŭ za nadpryrodnyja. Pa pieršych probach, kab ucišyć razhałos, nakazaŭ vysłać Padre Pio u niedastupnaje dla pielhrymaŭ miejsca. Pa dumcy Vatykanu hetym miejscam było San Giovańni Rotondo na samym paŭdni Italii. Zabaraniiŭ adpraŭlać publična Św. Imšy i prymać adviedańnikaŭ. Adnak specyjalnaja Vatykanskaja Kamissija śćvierdziła, što u naturalny sposab paŭstańnia stygmataŭ nia možna vytłumačyć. Na rukach zakryvaŭ ich rukavicami. Takož Kamisija śćvierdziła, što byŭ vielmi pakorny i idealnie pasłušny.

U 50-ty jubilej atrymańnia stygmataŭ, paśla adsłužeńnia Bohasłužby, jašče pražyŭ niekalki hadzinaŭ i ź niavyjaśnienaj pryčyny, majučy 81 hod, pamier.

Mima nakazu ukazyvania sia ludziam dy zapylanaj miaściny, pałožanaj na samym abcasie apeninskaha botu, kažnaha hodu adviedyvała da 2-ch z pałavinaj miljonaŭ ludziej. Spryciary i handlary vybudavali 17 novych hotelaŭ. Žycharoŭ pabolšyłasia z 3,000 da 20,000.

Ludzkaja apinija, što Padre Pio byŭ śviatym. Kali da takoj apinii dałučacca modły da Jaho dy cudoŭnyja lečańni, to i Kaťalickaja Ekklezija zaličyć Jaho u śviatyja.

DOBRAJA ŚVIATARA MATKA

U vienskaj balnicy lažała ciažka chvoraja žančyna. Ab azdaraŭleńni nia było movy. Rak źjadaŭ apoški jaje žyćcia. Nie narakała, nie skardziłasia. Pry jaje łožku klenčyŭ śviaťar — jaje adzinaje dzicio. — Mama, moža čaho chočycie? — pytajecca syn. — Tak, Antosiu, žadaju ad ciabie, kab ty byŭ dobrym, praŭdzivym i miłym słuhoj. (Hanss, bač. 417).

Dzieiłasia heta u časie francuzkaj revolucyi. Śviatary nie chacieli prysiahać na novuju Konstytucyju, praz jakuju zabaraniałasia vypaŭniańnie abaviazkaŭ religijnych, hinuli pad nažami gilotyny, išli na vyhnańnie, abo, chavajučysia spaŭniali svaje abaviazki. Kali vykryvała ich palicyja, hinuli pad nažami gilotyny. Miž takimi byŭ i śviatar Noel Pinot. Jon nia tolki vypaŭniaŭ svaje religijnyja abaviazki, ale, na kolki moh, uspamahaŭ patrabujučych. Adzin iz tych, kaťoramu dapamahaŭ, vydaŭ jaho palicyi. Chapili jaho u chvilinie, kali byŭ ubraŭšysia u liturhičnyja ubiory i mieŭsia razpačać śv. Imšu. Kab paździekvacca nad im, nie dazvolili źniać liturgičnaha ubioru — viali jaho praz miesta da trybunału. Pierasłuchi byli karotkija — asudzili na śmierć.

Śviatar, u liturhičnym ubiory, zbliziŭsia da ešafotu. Zrazumieŭ, što u toj chvilinie raspačynaje śv. Imšu, u katoraj siabie, na kryvavym aŭťary, składaje Chrystusu. Pierad ustupam na pieršuju uschodku ryštavańnia, skancentravaŭsia, pražahnaŭsia i vyšaptaŭ tyja słovy, katorymi zaŭsiody raspačynaŭ śv. Imšu: "Uzyjdu da Božaha aŭtara"... Uzyjšoŭ, pałažyŭ svaju šyju pad nož gilotyny.

(Mourret, *Hist. de l'Eglise,* bač. 217).

Spadaru Jan i Spadarynia Alexandra Charneckija!

Vitaju Vas z Załatym Jubilejem i žadaju Vam, pry dobrym zdaroŭi, dačakać Dyjemantovaha Jubileju.

a. Francis.

Za pažadańni Kaladnija i Nova Hodnija ščyra dziakuju:

Spadarstvu M. Abramčykam, Spadarstvu N. Abramtchikam, Spadarstvu M. M. i Siamji Bojčuk, Spadaryni Waleryi i Sp. Česłavu Budźko, Sp. B. Daniłoviču, Spadarstvu P. i SiamjiDrozdowskim, Spadarstvu Gościejavym, Spadarstvu F. A. Jackievičam, Spadarstvu Jakubiszekam, Spadaru F. Jabłonskamu i Siamji, Spadarstvu Siamji Najdziukovym, Sp. M. Mic-V. M. Machnačom. Spadarstvu i kieviču, Spadarstvu Mierlakovym, Rev. Nadsonu, Spadarstvu T. H. Pałanievičam, Spadarstvu V. R. Panucevičam, Spadarstvu Podrezavym, Rt. Rev. Msgr Saławju, Spadarstvu L. A. Savionkam, Spadarstvu i Siamji Yankowskim, Spadarstvu Popielavym, Rev. R. Tamushanskamu. Spadarstvu Slepovronskim.

VAKRUH SKARYNY

Darahi a. Fr. Čarniaŭski,

Pračytaŭ Vaš časapis SIAŬBIT Nr. 67 (Kaladni-Novahodni 1969) sa smakam. Nareščie moža stacca jon cikavym časapisam. Cikavaść hetuju vyklikaje svabodnaje vykazvańnie pohladaŭ na našyja nacyjanalnyja spravy roznych ludziej. Nia važna, što tyja ci inšyja pohlady majuć sobskuju zakvasku. Heta zusim zrazumieła, pakolki my nie praniknuli dastatkova paznańnia histaryčnaj praŭdy, dy znachodzimsia ŭściaž u pałonie chvalšyvych pohladaŭ, stvoranych i tvoranych našymi nacyjanalnymi vorahami. U Vašym časapisie zavojstrana *pytańnie imia i relihii vialikaha našaha kulturnika* 16 stahodździa *Prancisia Skaryny,* jaki pierakłaŭ BIBLIJU na tak zvanuju "ruskuju" movu dy zapačatkavaŭ drukarstva ŭ našaj krainie.*) Pranciś Skaryna — vialikaja źjava ŭ našym narodzie. Jon — žyvoje śviedčańnie, što naš narod u hłybokaj minuŭščynie nie adstavaŭ ad pieradavoj kultury zachodniaj Eŭropy. Rasieja abo Maskoŭščyna, jak tady jaje zvali, pačynała vialiki nastup na našyja ziemli, aviejena tumanam, byccam jana jošć aporaj pravasłaŭja, pakolki stalicu staradaŭniaha pravasłaŭja — Kanstantynopal abo Bizancyju — zavałodali Turki, a stary Rym łučyŭ u schizmu — heta jošć raščapiŭsia ŭ svaim zmahańni na častki z antypapami na čale. Maskoŭščyna, stvarajučy teoryju III Rymu, adnak nia dumała katahoryjami dabra ŭsiaho chryścijanstva, ale tolki karyściami svaje maskoŭskaj dziaržaŭnaści. Heta było pradaŭžeńnie hreckaha cezarapapizmu.

Pranciś Skaryna jakraz źjava ŭ hetym pierałomnym časie. Kab zrazumieć jahonuju dziejnaść, treba vychodzić nie z sučasnych tych ci inšych spekulacyjaŭ, ale z sytuacyi kanca 15 i pieršaj pałovy 16 vieku. Nia viedajučy tahačasnaha relihijna-palityčnaha stanovišča, viedama, možna fantazyjavać na ŭsiaki ład. I rasiejskija aŭtary carskaj pary dy ich pradaŭžalniki savieckaj pary, stvarajučy ŭ novych umovach pašyreńnie rasiejskaj imperyi, spekulujuć na starym i źjezdžanym koniku — "ruskaści". Takim čunam dyskusija ab imieni i vieravyznańni Prancisia Skaryny maje svaju vymovu i nacyjanalnaje značeńnie. Ajciec Janka Tarasevič, dziela svajoj paviarchoŭnaści ŭ razumleńni našaj nacyjanalnaj historyi, namahajecca ŭ dvuch listoch pastavić na svaim, byccam Pranciś Skaryna achryščany byŭ imiam nie "Francišak", jakoje pachnie katalicyzmam, ale "Georgim" — "Jurym"— imiam pravasłaŭnym i, što byccam

*) Imia Pranciś — heta pa narodnamu, českaje — Francišek.

usie dadzienyja śviedčać ab jahonaj "pravasłaŭnaści". Pierš za ŭsio treba stvierdzić, što abodvyja imiony: Franciscus i Gregorius jošć katalickija, dyk niemahčyma vydzialić jaśniej hranicy, štó katalickaje, a štó pravasłaŭnaje. Kožny adukavany čałaviek viedaje kolki było papaŭ z imiam "Gregory" dy kolki zachodnich karaloŭ. Takim čynam nia moža być spekulacyi adnosna imieni "Gregorius", byccam heta imia ŭschodnia pravasłaŭnaje. A ŭ našym narodzie ci nia było "Georgich" — Ryhasioŭ tak katalikoŭ jak i pravasłaŭnych?

Ale Pranciś Skaryna navat nia byŭ achryščany "Georgim" — "Jurym". Śviatar Janka Tarasevič paklikajecca nie na histaryčnyja fakty, ale na fikcyi maskoŭskaha imperyjalizmu, na pracu, a lapš kažučy, apoviešć M. Sadkoviča i E. Lvova ŭ rasiejskaj movie, vydadzienuju maskoŭskimi kalabarantami ŭ Miensku ŭ 1957 hodzie. Maskvie sučasnaj, balšavickaj, vielmi zaležyć, kab tradycyi rasiejskaha imperyjalizmu z carskich časoŭ pradaŭžalisia, pakolki ciapierašni rasiejski imperyjalizm pad prykryŭkaj sacyjalizmu j kamunizmu pradaŭžaje carski šavinizm. Aŭtaram apovieści "Georgij Skorina" zaležyć davieści, što ciapierašni rusyfikacyjny balšavicki nastup na naš narod *jošć zakanamierny,* bo-ž, bačycie, užo ŭ 16 vieku najbolšy syn biełaruskaha narodu — "Georgij Skoryna" — pierakłaŭ BIBLIJU nie na narodnuju movu (biełaruskuju), ale na "ruskuju", a "ruskaja" — toje, što rasiejskaja! Tolki imia Skaryny nijak nie ŭkładałasia ŭ rasiejskija ramki — Francišak! U rasiejskim carkoŭnym kalandary takoha niama. A. Viktaraŭ u 1867 h. u svajoj pracy ab Skarynie jahonaje "trefnaje" imia Francišak tłumačyć bolš sproščana. Jon pisaŭ, što Skaryna byŭ chryščany ŭ katalickaj carkvie i katalickim śviatarom, a paśla pierajšoŭ na pravasłaŭje, pakolki jahony pierakład carkoŭnych knižak pieradaje pravasłaŭnuju versiju "vieruju", dy ŭsiudy Skaryna siabie nazyvaje "rusinam" — heta značyć, pravasłaŭnym. Tak pytańnie imia Skaryny było da 1873 h. U hetym hodzie rasiejski "Krestnyj Kalendar" pieršy chapiŭsia za kopiju karaleŭskaj hramaty z 25 listapada 1532 (apublikovanaj Vilenskaj Arch. Kamisijaj, t. I, Vilnia, 1858, 35-37), dzie ŭ adnym miescy zroblena pamyłka pierapiščykam i napisana "Georgii Franciscii Scorinae"... zamieśt "Egregii Franciscii Scorinae..." ("egregius" značyć słaŭny, znamianity). Takim čynam "Krestnyj Kalendar", a za im rasiejskaja litaratura henuju abmyłku pryznali za praŭdzivaje imia Skaryny — Georgij, a Francišak (pa rasiejsku Francisk), jak dadana paźniej katalikami ŭ časie jahonych navukaŭ u Krakavie.

U 1925 h. praf. Vilenskaha Universytetu H. Łaŭmianski ŭ časapisie "Atheneum Wileńskie" (III, 9, b. 163-164) davioŭ, što ŭ dvuch

karaleŭskich hramatach (pieršaja z 21 list. 1532, druhaja z 25 list. 1532) majecca 7 razoŭ pierad imiam Skaryny vietlivaje słova "egregius", a tolki raz hetaha słova niama, a zamiest jaho napisana: "Georgii Franciscii Scorinae..." Adrazu kidajecca ŭ vočy kožnamu, što heta apiska pierapiščyka, bo heta vyłomlivajecca z usiaho kancylarskaho stylu, dzie pierad imiam Skaryny ŭsiudy stavicca vietlivaje "Egregii". Dalejšaj padmacoŭkaj ćvierdžańnia, što heta abmyłka, i što adno tolki było imia ŭ Skaryny — Francišak, Franciška — heta druki Skaryny, u jakich jon siabie tolki Franciškam nazyvaje, a taksama tahačasnyja dakumanty, chroniki i zapisy ŭ knihach viedajuć tolki adno imia ŭ słaŭnaha drukara — Francisek, Franciscus. Hetaksama syn Fr. Skaryny, jaki zhinuŭ u 1541 h. padčas pažaru ŭ Prazie (českaj) nazyvaŭsia — František, jak ab hetym piša česki chranist V. Hayek: "pacholatko Frantissek syn niekdy Doctora Rusa".

U 1967 h. byli 450-ja ŭhodki Skarynaŭskaha druku, jakija adznačalisia i ŭ BSSR. Tam vučonyja i piśmieńniki ŭ presie i na zborkach abmiarkoŭvali zapraŭdnaje imia Skaryny. Balšynia była za tym, kab adkinuć "Georgij", jak niepraŭdzivaje, a nazvać vialikaha kulturnika, jak jon siabie nazyvaŭ — Franciškam Skarynoj. Supraćstaŭlalisia partyjnyja tuzy z uvahi na maskoŭskuju palityku, i jany rekamandavali takuju formu: "Francysk (Georgij) Skaryna" ("Žviazda" 11 traŭnia 1967). Danina Maskvie była zroblena ŭ dužkach jak napamin, što Skarynu važycca Maskva zrabić "Georgim", usiocеła "ruskim". Mima hetaj ustanoŭki mnohija piśmieńniki jaje ihnarujuć dy nazyvajuć jak treba — Francišak Skaryna. Knižka-povieść Sadkoviča i Lvova, na jakuju paklikajecca a. J. Tarasevič, była admoŭna aceniena biełaruskimi piśmieńnikami, jak čystaja fantazija aŭtaraŭ, chvalšujučaja historyju i znamianituju postać Skaryny.

A ciapier adnosna vieravyznańnia Franciška Skaryny. Mnohija aŭtary svaje dahadki budavali na dvuch pakaźnikach: na "katalickim" imieni Francišak i "ruskapravasłaŭnych" aznakach drukovanych im carkoŭnych knihaŭ dy častym padkreślivańniem samym Skarynoj svajoj "ruskaści". Hetyja dva pakaźniki vydavalisia im supiarečnymi dy samavykłučalnymi. Tamu hetkija stavilisia ničym nie padmacovanyja spekulacyi: mabyć pravasłaŭnaha Skarynu pieraviarnuli na katalictva Bernardyny jašče ŭ Połackaj škole (Łaŭmianski), inšyja fantazijavali, što ŭ Krakavie, kudy jon pastupiŭ na navuki ŭ 1504 h. Ale nichto nia ŭziaŭ pad uvahu TREJCIAHA pakaźnika, pajmienna, relihijnych dačyneńniaŭ u VKL, kali radziŭsia i žyŭ Francišak Skaryna, inakš kažučy, što saboj pradstaŭlała pra-

vasłaŭnaja Carkva ŭ VKL u tuju parú. Jašče da Flarenckaj Vunii (1439) Švidryhajła, jak uładar Uschodniaj čaści VKL, dahavaryŭšysia ź mitrapalitam kijeŭskim i ŭsiaje Rusi Hierasimam, kab naładzić vuniju pravasłaŭnaj Carkvy z Rymam. Mitrapalit Hierasim vysłaŭ cieraz biskupa žamojckaha Piatra prośbu ab dałučeńni ruskaj mitrapolii da Rymu. Papa Aŭhien IV vykazaŭ svaju zhodu i radziŭ sklikać mitr. Hierasimu sabor japiskapaŭ i duchavienstva dziela farmalnaj zhody ŭsiaho pravasłaŭnaha duchavienstva VKL (Skarbiec dypl. Daniłoviča, II, 158). Sabor nie adbyŭsia, bo ŭ nastupnym hodzie (1435) mitr. Hierasim byŭ spaleny z zahadu Švidryhajły za znosiny ź jahonym praciŭnikam kn. Žyhimontam. Dva hady paźniej (1437) byŭ sklikany papaj Sabor u Ferraru, jaki zakončyŭsia ŭ Flarencyi (1439) naładžańniem Vunii. Na hetym Sabory byŭ mitr. Izydar, nastupnik Hierasima. Jon padpisaŭ akt Flarenckaj vunii. Maskva mitr. Izydara nie pryniała (144), i jon staŭsia Litoŭskim mitrapalitam u vunii z Rymam razam z patryjarcham Kanstantynopalskim Mitrafanam. Vynikam źjadnańnia Litoŭskaj pravasłaŭnaj mitrapolii z Rymam była hramata Kazimira 1443 h. ab zraŭnańni ŭ pravoch uschodniaha, ciapier vunijnaha, duchavienstva z katalickim. U 1458 Izydar zaniaŭ patryjaršy kanst. pasad., a na Litoŭskaha mitrapalita byŭ vyśviačany ŭ Rymie Ryhor Baŭharyn (1458-1473). U papskaj bulli da Kazimira Jah. havaryłasia nia tolki ab vyznačeńni novaha mitrapalita dla VKL, ale vyznačałasia TORYTORYJA Litoŭskaj Mitrapolii z nastupnych japarchijaŭ: Bransk, Smalensk, Pieramyśl, Turaŭ, Łuck, Uładzimir Vałynski, POŁACAK, Chołm i Halič. Takim čynam nastupiła achvicyjalnaje dałučeńnie Litoŭskaj Mitrapolii da Rymu. Paśla śmierci Ryhora Baŭharyna z pryčyny maskoŭskaj carkoŭnaj dyversii nastupiła niekatoraje pasłableńnie VUNII ŭ časie 1473-75, kali nia było mitrapalita ŭ VKL. Ale novapastaŭleny mitrapalit Misaił (1475-1480) naładziŭ adnosiny z papaj Sykstam IV, składajučy razam z duchavienstvam adnaŭleńnie VUNII. Voś niedzie kala 1480 h. naradziŭsia Francišak Skaryna, heta jość u časie, kali pravasłaŭnaja Carkva abo "ruskaja" była źjadnanaja z Rymam.

Nastupnik Misaiła mitr. Simeon (1480-1488) byŭ pastaŭleny Vilenskim Saboram (1480) pry udziele Kazimira Jahajłaviča. Heta ŭžo byŭ čas novaha nastupu Maskvy pad prykryćciom "ruskaha" pravasłaŭja na ziemli VKL, nastup jaki vykarystoŭvaŭ niełady Kanstantynopalu i Rymu, kab źlikvidavać VUNIJU ŭ VKL. Voś čamu *farmalna* Simeon byŭ bahasłaŭleny patr. Kanstntynopalskim Maksimam, kab supynić maskoŭskuju nahonku i dyversiju na na-

šych ziemlach, *a vodla dziaržaŭnaha planu* mieŭ pradaŭžać isnujučuju jednaść z Rymam. Pad pratekcyjaj Kazimira kn. Astroŭski i pany vilenskija zarhanizavali byli *ŭ Krakavie kiryličnuju drukarniu* (dla druku carkoŭnych knihaŭ i Biblii) *S. Fijoła* (1483-1492). Heta była *pieršaja biełaruskaja drukarnia dy pieršaja naahuł kiryličnaha druku.* Adnačasova Kazimir Jahajłavič i urad VKL ściahnuŭ z Čechii Bernadyncaŭ, Franciškanaŭ, jakija zajmalisia *ŭschodnim abradam* i misyjnaj akcyjaj siarod pravasłaŭnych dziela uzmacnieńnia VUNII ŭ samym nasielnictvie. U vosiemdziesiatych hadoch XV st. zakony hetyja byli ŭžo ŭ Połacku. U Połacku, jak i inšych miascoch, abodvyja zakony šyryli kult svajho śviatoha *śv. Franciška z Asyžu* (pamiatać treba, što "Francišek" uziaty z českaj movy), a 4 kastryčnika ŭ Połacku adbyŭsia vializny fest śv. Franciška. Nia vykľučana, što budučaha drukara Skarynu *chryścili ŭ bernadynskaj śviatyni śv. Franciška pavodla ŭschodniaha abradu,* jaki taksama nazyvaŭsia "ruskim", a vierniki — "rusinami". Paźniej napeŭna małady Francišak Skaryna vučyŭsia ŭ bernadynskaj pačatkavaj i siaredniaj škole ŭ Połacku dy adtul byŭ vysłany na navuki ŭ Krakaŭ i dalej nazachad nie jak katalik-łacińnik, ale jak "rusin" uschodniaha abradu. A pakolki nastup Maskvy pry Alaksandry i Žyhimoncie Starym raźvivaŭsia vialikaj ahresijaj ziamli VKL pry udziele paŭstańnia M. Hlinskaha z kličnami "ratavańnia pravasłaŭja", (tady byŭ mitr. Iosif Baŭharynovič /1498-1507/ svajak kn. Sapiehi, jaki trymaŭsia jednaści z Rymam), dyk śmiechu vartyja hutarki, byccam u Krakavie patrabavaŭ skryvacca Fr. Skaryna z "ruskaj" vieraj; naadvarot, jon usiudy z hordaściaj padkreślivaje, što jon "rusin" — heta značyć słavianskaha ŭschodniaha abradu, dy znachodzić tak u Krakavie jak u Italii (Padua) dy Prazie vialikaje padtrymańnie z boku katalickaj Carkvy, jakaja tady tak była pieraniataja ŭznaŭleńniem carkoŭnaj vunii. Dziela hetych metaŭ Fr. Skaryna, jak vysoka adukavany "rusin", i atrymaŭ ad uradu VKL nadzvyčajnaje zadańnie ŭznavić akcyju S. Fijoła, pierakłaści i nadrukavać BIBLIJU i carkoŭnyja knihi dla adradžeńnia ŭschodniaj carkvy paśla spynieńnia maskoŭskaj ahresii kn. Astrožskim u słaŭnaj bitvie pad Voršaj (1514).

Vacłaŭ Panucevič

* * *

Za achviary na śv. Imšy, "Siaŭbit" ščyra dziakuju nastupnym asobam: Spadarstvu Budźkavym, Drozdowskim, Karaniewskim pa $10.00; Spadarstvu A. Subotavym, Spadaru Bekiszu, Spadarstvu Bojczukavym, Spadarstvu B. Daniłovičam, Markievičam pa $5.00

Što nam prynios za čas tak doŭhi
Naš Dvaccaćpiaty Cakavik?
Ci nas pastaviŭ jon na nohi?
Ci nie hniacie nas śviet vialik?

Lažyć niadola naša ŭ hetym,
Što my uściaž padzielany
Niaščasnym losam histaryčnym
Na čaści dźvie śviatoj dušy.

Adna čaścina — katalicka;
Druhaja-ž — pravasłaŭna;
I časta-husta jany bjucca:
Adna druhoj — varožaja!

Zmiašali ŭ nas relihju z vieraj:
Ty katalik... Dyk jość "palak"!
Ty pravasłaŭny... Dyk ty viedaj,
što „ruski" ty... Tvoj heta znak!

Tak nas kališ vučyli —
Što Viera byccam sam narod:
Jany nas hetak razłučyli
Z vynikam mnohich ŭsiudy škod.

Śviataja Viera — dar vialiki
Ad Boha ludziam dadziany
I čynić cudy im vialiki,
Kali joju žyvuć jany.

Kali-ž palityku źmiašajuć
Iz joju — Vieraju śviatoj,
Zakony Božy ŭžo łamajuć
Palitykaj zusim ludzkoj...

Śviatoj tut Viery panižeńnie
Dahodzić ŭžo da krajnaści —
Carkvy, Kaścioła užyvańnie
Dla metaŭ palityčnaści.

Kaściol-Carkva: jany tut srodak
U rukach palitykaŭ dla met
Ziamnych: jany dla ich — paradak
Žyćcia, što ładzić hety śviet...

Dzie Sam Chrystos, Jakoha Carstva
Nia jość ad śvietu hetaho,
Nie maje Svajho Vaładarstva:
Jany nia chočuć mieć Jaho.

Narod žadaje, prahnie Viery:
Praz Vieru Boh źjaulajecca —
Svaje Jon adčyniaje dźviery
Da ščaścia viečnaho j žyćcia.

A ich palityk začyniaje
Pierad ludźmi: na svoj tut ład
Niahodny ich pierarablaje,
Kab jšli praz ich ŭ jaho razrad.

Viakami hetak-to tvaryłaś
Na Biełarusi šmat śviatoj...
I hetak-to u jaje złažyłaś
Duša, nažal, razdvojenaj.

Śviaty u nas jość abaviazak
Złučyć harotny naš narod
U adnu siamju lubovi hetak,
Kab byŭ ŭ nas chryścijanski ład.

Kab krasavała miž im Viera,
Luboŭ hareła da Chrysta;
Nienaviści ŭ nas dačysta...
Chrystos kab sam ŭžo źniščyŭ źviera

Uźlatała ŭvyś dy ŭvyś da Boha
Nadzieja mocna dy adna —
Što jość vialika pieramoha
Dabra nad złom: što zło — MANA!

Chrystovy ŭskros ad muk, ad śmierci
Nam dokaz jasny nam daje,
Što ŭžo biassilny ŭsiaki čerci,
Choć piekła hurtam nam ich śle...

O Bełaruś, moj brat ty miły,

Słužy Chrystu ty zaŭsiahdy!
Tabie Jon daść mahutny siły:
Spadužaješ ŭsie złybiady!

Hlań na Chrysta tvajho dy Spasa:
Siarod trudoŭ dy prac Svaich
Dy na Kryžy dy uva Skrosie —
Usiudy Jon ruch met tvaich!

Jon Bohačałaviek — MAHUTNY!
Jaho Pramudraść, siła-moc
Tabie niebačny dy niačutny,
Bo ad Jaho imknieš ty preč...

Ŭstań, ŭstań dy dobra ŭžo pasłuchaj,
Što toicca ŭ dŭšy tvajoj...
Tabie Jon skaža ŭraz Navukaj
Svajoj: Tre stacca joj śviatoj!

Tabie ŭsiamu: tvajoj istocie...
I Jon čakaje... ŭściaž na to
Čakaje, kab na hetym śviecie
Ty solaj byŭ ziamli, śviatło!

Oj, biełaruskaja žančyna,
Narodu los ŭ rukach tvaich...
Tvarec ty bolšy, čym mužčyna:
Ty maci šmat dziaciej ludzkich!

Uschamianisia, darahaja!
Za trud vaźmisia ŭsiej dušoj:
Stul ŭzyjdzie dola załataja
Dla ludu, dla Carkvy śviatoj!

Ty razmachnisia šyratoju
Tvajej dušy... Dy Božy śviet
Luboŭju abnimi śviatoju:
Śviatym učyniš ty tvoj śled!

Druhoju budź Eŭfrasiniaj
U tvaim štodziennym žyćci:
Ty ludziam ŭsim śviatła łučynaj
Dy jarkaj cnotaj ŭściaž śviaci!

Adnak narod svoj biełaruski
Ty krepka, krepka palubi:
Jaho ty maci ad kałyski...
Šlach novy dla jaho łažy!

Łažy toj cnotaŭ šlach pryhožy
Na nivie relihijnaj ŭ nas,
Kali ciapier u našaj padarožžy
Šmat chočuć, kab naš duch zahas.

Dačka dy maci Biełarusi,
Nasi ŭ tvajoj dušy naš lud:
Prypynak daj jamu tam hožy:
Jaho ty staŭ na Božy sud,

Tvaim sumleńniem, dabratoju...
Dušoju ščyraj da ŭsiaho,
Što viaža Nieba iz ziamłoju
Dla ščaścia... ščaścia viečnaho!

O biełarus, o biełaruska!
Šukajcie Carstva Božaho!
Šukajcie! Choć daroha vuzka...
Ciarnista vielmi da Jaho!

Znajšci adnak Jaho my možam
I dniom i nočču ŭ nas samych,
Dzie ŭsia duša jość Božym Šlacham:
Nam tolki tre ludziej žyvych!

Ludźmi-ž my staniem šmat žyvymi,
Kali ŭ nas Bohačałaviek
Žyćcio naładzić Sam iz nami,
Kab my žyli iz vieka ŭ viek!

Što nam prynios za čas tak doŭhi
Naš dvaccaćpiaty Sakavik?
Ci nas pastaviŭ jon na nohi?
Ci nie hniacie nas śviet vialik?

Adkaz na heta dajcie sami,
Vy biełaruska j biełarus!
Narodu los dy dola z vami
Cieraz Taho, Chto jość Chrystos!

O Boža miły, miłaserny,
Chryście, naš Spasie darahi,
Źnimi z nas kamień toj ciažerny,

Što ciśnie, ciśnie nas k ziamli...

I dušyć, dušyć nas strašenna...
I nam svabody nie daje,
Kab padnimaliś my štodzionna
Na siłach łaski Božaje

Ŭ krainu śviataści, da Boha,
U kraj lubovi šmat-śviatoj,
Dzie ŭžo niama taho paroha,
Što chodu nie daje saboj...

Razburym my padzieł carkoŭny:
nia budzie viery "polskaje",
Što vyłučaje lud pracoŭny
Iz viery užo "ruskaje"!

My zhładzim śled toj palityčny
Praz łučnaść u Carkvie Śviatoj!
Nia leź, palityk ty ahidny,
Ŭ chram Božy z Judavaj dušoj!

My złučymsia, daść Boh, ŭsie ščylna
Ŭ adzin Chrystovy lud-narod,
Kab družna, vierna, stojka, pilna
Vykonvać kažny toj Zahad,

Što nam ad Boha-Spasa dadzien
Dziela dabra nat na ziamli,
A pradusim na viek dy viečen
U tahaśvietnym ŭžo žyćci.

a. Ioan Tarasevič

— o —

ŚVIATKAVALI JUBILEJ DY ZAŁATY JAN I ALEKSANDRA ČARNECKIJA

Dźvie dušy, Jan i Alexandra,
Złučyliś u adnu dušu
Vuzłom lubovi... ščylna-krepka!
Chod mnohich hod dy na šlachu

Ciarnistym, časam niebiaśpiečnym,
Ich žyćcia, razarvać nie moh
Śviatoj lubovi tej iz niebačnym
U joj chodam tajnych pieramoh...

Žyćcio uzajemnaje z tajemnaj
Lubovi haračaj siłaju
Znajšło žyćcio u Lubvi Pradviečnaj
Adkul iz łaskaj miłaj

Płyło dla ich žyćcio śviatoje
Sa ščaściem ščyrym dla ich duš;
I siłaŭ u ich było na toje,
Kab usio uvyś uźlotaŭ ich duch

Pa-nad niahodny śviet na śviecie
I kiravaŭ ich dumkami
I čynami k adnej voś mecie:
Chrystu va usim być viernym!

I błasłaviŭ Chrystos dušy dźvie,
Jakija addaliś Jamu
Na vieki viekaŭ u žanimstvie
K byćciu-žyćciu siamiejnamu;

Dyk k mužnaści na zmohu siłaŭ
Varožych na šlachu žyćcia,
Što smokčuć časam kroŭ iz žyłaŭ...
I voś usiak niščać da kanca!

Jak na Radzimie, u Biełarusi,
Tak i va usich čužych krajoch —
Na vodaŭ chvalach i na sušy
Nidzie nichto nie pieramoh

Hierojaŭ našych u zmahańniach
Iz siłami varožymi,
Va usich bo čynach-vykanańniach
Šli ściežkami pryhožymi

Usiakich cnotaŭ chryścijanskich,

Lubvi stojkaj, pradusim!
Tamu-ž z Vyšyn śviatych Niabiesnych
Płyli... płyvuć zaŭsiody k im

Śviatyja łaski z Božym słovam
K žyćciu u lubvi i dabracie
Pad anhiełaŭ śviatych achovam,
Im słužačych u baradźbie.

Siarod biaźmiežnych tajnaŭ Božych
I dobratvornych łask Jaho,
I mnohich u ich daroŭ pryrodnych
Śviet novy iz žyćcia svajho

Tvaryli dla siamji šmatlubaj —
Dačok, synočka miłaho,
Im dajučy rukoju ščodraj
Bahaćcie śvietu inšaho:

Taho, u jakim Chrystos kiruje
Suśvietam Sam, jak Vaładar
Usiemahutny... I rysuje
U im plany — Božy Haspadar!

I vypaŭnili hety plany
Naš Jan dy Aleksandra ź im —
Zahady Božyja sumlenna,
Jak Boh Pradviečny jość žyvym!

Svaich dziaciej uściaž k im vhilili...
I słovam i žyćciom svaim
Zaŭsiody pilna ich vučyli —
Być kožnamu Chrystom druhim!

Siarod ludziej, narodnych masaŭ,
Jak na Radzimie, tak i tam,
Kudy, paśla vajennych časoŭ,
Los hnaŭ ich, jak na źviej viatram...

Maniery ich... niemnohasłoŭna:
U dumkach razvažajuć los
Ludziej, paśla-ž niejak cudoŭna,
Usio čynić, kab naš lud padros

Duchoŭna! Vylez kab z tej ciemry,
U jakoj viakami viekaŭ
I mučyŭsia, stahnaŭ biaz miery,
I ciemry šlach pieradavaŭ

U spadčynu svaim jon dzieciam!
Naš Jan i Aleksandra ź im
Pajšli u śviet inšym šlacham:
Tudy iz jarkim śvietačam!

I hetym śvietačam — samoje
Ich žyćcio u Praŭdzie, u śviatle
I pa darozie u Carstva toje,
Dzie ščaście viečnaje płyvie...

Ich piaćdziesiat hadoŭ sužyćcia
U hetym stanie šmatśviatym
Usio dalš jašče viečnaje imkliva mkniecca,
Kab stacca šlacham załatym

Dla unukaŭ darahich, unučak
Ich sercu miłych i ludziej
Zučlivych, biez kaprysnych šťučak...
Usim dla słaŭnych ich padziej!

Žyviecie, Janka-Aleksandra,
Šče doŭhija u lubvi hady!
Chaj Boh bahasłavić Vas ščodra!
Šleć Vam uradžajnyja płady!

a. Janka Tarasevič

MALITVA BIEŁARUSA

Boža Miłaserny, vysłuchaj malitvy nieščasnaha hrešnika i budź mnie spraviadlivym sudździoju.

MALITVA BIEŁARUSA

U Imia Ajca i Syna i Śviatoha Ducha. Amin.

Boža Miłaserny, vysłuchaj malitvy nieščasnaha hrešnika i budź mnie spraviadlivym sudździoju. — Dazvol, Boža, našamu narodu karystacca raskošaj svabody na svajoj rodnaj ziamielcy jak karystajucca usie volnyja ludzi. — Ty-ž, Božačka, ad stvareńnia śvietu achviaravaŭ hetu ziamielku našamu narodu, što tady, jak i Tvoj Duch Śviaty, nasiŭ try nazovy: Kryvičy, Dryhvičy i Radzimičy. — Narod naš mocna lubić hetu ziamielku i nikoli na čužoje nie vyciahvaŭ svaich ruk. A kali, z bolam serca i sa ślazami u vačoch, pakidaŭ jaje i uciakaŭ u čužyje krainy, dyk nie rabiŭ ža heťaho z svaje dobraje voli. — O, cudatvorčy, Boža Majsieja! Vyviadzi naš narod ź niavoli abłudy, jak vyviaj Ty cieraz mora narod Izraela z Jahipskaje niavoli.

O, Boža, katalikoŭ i pravasłaŭnych! Uzdaravi naš narod, jak uzdaraviŭ Ty chvoraje cieła Łazara i daj jamu rozum Salamona i našli na jaho siłu Samsona. Pacieš, Boža, zdaroŭjem i radaściu usich tych, što jašče nie vyraklisia śviatyni tvaje i svajho rodnaha kraju. I Ty, Mahutny Boh kamunistaŭ, što abjaviŭsia usiamu mirnamu praleťarjatu u troch asobach: Enhelsa, Marksa i Lenina. — Dapamažy-ž biełaruskamu praletaryjatu tak, jak dapamahaješ Ty praletaryjatu usiaho śvietu i dazvol jamu samomu karystacca z płodu svaje ciažkaje pracy. O, Boža, miłaserny: Moža ja niehodny Biełarus hrašu majeju malitvaju, dyk prabač nieśviadomamu hrešniku i dazvol mnie choć pamierci na svajoj rodnaj ziamielcy. — Daruj, Božačka, ciažkija hrachi ussm našym zdradnikam tak jak my daravujemo usim našym uhnietalnikam. Amin. — Złažyŭ Janko Skuła.

PIDZISIAT DRUHAJA VIASNA

Pidzisiat druhaja viasna jak son pralacieła
U česnaj pracy dniami i načami.
Kłopat i hora zmučyli cieło,
Darohaj žyćcia ułasnaj cierniami

Pidzisiat druhaja viasna, jość žonka i dzieci.
A zdajecca, što byccam jak učora
Viasna maładości ćviła mnie na švieci
I pieršaje kachańnie i pačatak hora.

Pidzisiat druhuju viasnu zielaniejuć haliny
Na poli taksama raście zbožža kołas.
Tvar maju rysujuć žyćcia kalainy,
Hałavu ukrašaje siarebrany vołas.

Pidzisiat druhaja viasna, žyćcia i zmahańnia.
Na polskaj ziamli u smutku zastała.
Zdalok ad radni i śvietu kachańnia,
Za ścianoj ciuremnaje celi spatkała.

Pidzisiat druhaja viasna, užo staraści sny,
U sadoch taksama biez raśćvitaje,
A za žaleznaju krataj ciuremnaj ściany,
Suma za Ajčynaj nie pakidaje!

Pidzisiat druhaja viasna, a chto-ž adhonie
Jak serca balić i spakoju nie maje?
Toj zrazumieje i bol serca paznaje,
Chto Ajčynu svaju taksama kachaje!

Grodzisk, 15 maja 1965.

J. Hučko

JAK VYCHOVYVAJECCA HAREZA (chuligana)

Apirajučysia na šmat hadovyja daśviedčańni palicyjnaj ułady u *Honsston* Tex., vypracavali rodzičam 10 paradaŭ pad ironičnym zahałoŭkamm: "Jak vychavać na maładoha prastupnika?"

Voś jany:

1. Ad małoha dziciaci davać usio, čaho zachoča. Vyraście u pierakanańni, što hramadztva musić jamu dać vyhadnaje žyćcio.

2. Kali pačnie karystacca vulharnymi słovami, pryjmajcie iz śmiecham, što umacuje jaho u pierakanańni, što jość darosły i aryhinalny.

3. Ničoha nie havarycie ab relihijnym žyćci, bo heta supiarečyć iz zasadami volnaści "novačasnaha" vychavańnia. Čakajcie, až asiahnie 21 hod žyćcia i sam zadycyduje ab svaim ustasunkavańni da religii. Možacie być peŭnymi, što vybiare sabie abyjakavaść.

4. Padnasi i ačyščaj usio, što raskidaje pa pamieškańni: knižki, častki ubioru i h.d. Vykonyvaj u-

ALBANY. Pa daŭžejšaj chvarobie u vieku 74 hod, pamier 5.1.1969 Ordynarny Katalicki Episkop Most Reverend William A. Scully, DD.

Pachoviny adbylisia 9.1.1969 h. u Albanskaj Katedry. Koncelebravali 7-ch Episkopaŭ, pavodla novych rubrykaŭ. Katedra była pierapoŭniena. Było kala 500 śviataroŭ nia tolki katalickich, ale i druhich vieravańniaŭ. Byli takož uradavyja pradstaŭniki New Yorskaha Statu.

Viečny supakoj daj Jamu Boža.

---

sio za jaho u pierakanańni, što pačućci adkaznaści naležać da inšych.

5. Kałaciciesia u jaho prysutnaści. Nia ździvicca paźniej, kali razojdziecciesia, a kali daraście, pojdzie vašym śledam.

6. Davajcie dziciaci stolki hrošaj na asabistyja vydatki, kolki choča. Nie zaachvočvajcie da pracy, abo u inšy sposab, kab zasłužyło na hrošy. Čamu jano maje mieć ciažkuju moładaść, jakuju mieli my?

7. Zaspakojvajcie usie prahi dziciaci u jadzie, pićci, akružycie vyhadami i luksusami. Zabarona, abo admova niečaha jamu, moža vyklikać psycholohičnyja kompleksy. Vyraście ciaplirnaja raścinka niazdolnaja da samadziejnaha žyćcia.

8. Zaŭsiody biarycie staranu sajho dziciaci u sprečkach jaho z ravieśnikami, susiedziami, nastaŭnikami, ci palicyjaj. Usie jany kiepska nastaŭlenyja da vašaha dziciaci. Uvieryć jano, što nia robić błudaŭ, a usie ciažkaści, jakija spatkajuć, kali daraście, ułožyć na karki złości i zmovy inšych.

9. Kali znojdziecca u ciažkaj sytuacyi, abo i u aryšcie, uspraviedliviajciesia, što nikoli nie mahli dajšci ź im da ładu.

10. Vychoŭvajučy u hetaki sposab svajo dzicio — budziecie pryhatavanyja na niaščaście i prykraści, katoryja napeŭna vas nia minuć. — Zwionskoviec.

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho exemplara 15 c.

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Cherniawski

Address: 164 Broadway, Fort Edward, N.Y., U.S.A., 12828
Telephone: RH7-5117

Printed by The Whiteruthenian Press * 452 South Avenue, Syracuse, N.Y., 13204